

ОГЛЯД ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ РЕФОРМ У ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ

Собкевич О. В., центр економічних і соціальних досліджень НІСД

Європейська Рада 24 червня 2022 р. надала Україні статус кандидата у члени ЄС. Відповідно, це зумовлює потребу пришвидшувати трансформаційні зрушення в усіх галузях господарства країни, у т. ч. й промисловості. Аналіз виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – УА), за 2014–2021 рр. засвідчує прогрес за основними секторами, про які йдеться нижче.

«Технічні бар'єри у торгівлі» – переведено в практичну площину питання підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Угода АСАА) завдяки ухваленню горизонтального (рамкового) та вертикального (секторального) законодавства України, гармонізованого із законодавством ЄС, а також його практичному застосуванню у сферах технічного регулювання, оцінювання відповідності, стандартизації, метрології та ринкового нагляду.

Довідково. Україна здійснила гармонізацію горизонтального законодавства з правом ЄС та ухвалила всі рамкові закони, які регулюють питання системи стандартизації, метрології, акредитації, а також оцінювання відповідності та ринкового нагляду. Досягнуто значного прогресу в адаптації та запровадженні секторального (вертикального) законодавства, зокрема прийнято 25 із 27 технічних регламентів, визначених Додатком III, переглядаються затверджені технічні регламенти з метою приведення їх у відповідність до нових директив і регламентів ЄС. Також створено національну інфраструктуру якості, що відповідає вимогам ЄС та Світової організації торгівлі (СОТ), забезпечено функціонування національного органу стандартизації, національного органу акредитації, акредитовано та призначено органи оцінювання відповідності й органи державного ринкового нагляду. Скасовано обов'язкову сертифікацію продукції, проводиться гармонізація національних стандартів з міжнародними та європейськими. Започатковано діалог з нормативно-правових питань як на горизонтальному, так і на галузевому рівнях. Українська сторона виконала всі зобов'язання щодо підготовки до укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (АСАА) у трьох пріоритетних секторах: низьковольтне електричне обладнання, електромагнітна

сумісність обладнання, машини¹.

Подальші дії щодо укладення Угоди АСАА мають бути спрямовані на залучення бізнесу, промислових асоціацій до спільного вироблення рішень щодо усунення виявлених під час оціночного етапу роботи технічної місії ЄС в Україні (завершився 30 вересня 2021 р.) недоліків, котрі гальмують процес імплементації Дорожньої карти підготовки до укладення Угоди АСАА та стосуються системи ринкового нагляду в Україні, а також використання маркувань товарів українськими виробниками.

«Санітарні та фітосанітарні заходи» – затверджено вимоги до надання інформації про харчові продукти (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Порядку і спеціальних вимог до маркування харчових продуктів, а також Переліку харчових продуктів, для яких обов’язковим є зазначення країни походження або місця походження» від 01 квітня 2021 р. № 679). Також посилено вимоги до виробництва та обігу дитячого харчування до рівня, який застосовується у ЄС, зокрема ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері дитячого харчування у відповідність до вимог законодавства ЄС» від 21 жовтня 2021 р. № 1822-IX. Крім того, триває робота над удосконаленням законодавства у сфері безпечності та якості харчових продуктів і його гармонізацією із законодавством ЄС. Так, уже розроблено й зареєстровано у Верховній Раді України проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо харчових продуктів та інших об’єктів санітарних заходів» (реєстр. № 6248 від 01 листопада 2021 р.)².

«Навколишнє природне середовище та цивільний захист» – започатковано регулярний діалог, спрямований на координацію політики у сферах, що стосуються Європейського зеленого курсу, на основі УА. Тривають консультації з Європейською Комісією стосовно запровадження в Україні узгодженої з національними особливостями системи торгівлі викидами парникових газів та співвідношення цієї системи з Європейською системою торгівлі викидами, а також щодо потенційного впливу механізму транскордонного вуглецевого коригування (Carbon Border Adjustment Mechanism, СВАМ). На питанні СВАМ була зосереджена окрема увага під час 23-го Саміту Україна – Європейський Союз, що проходив 12 жовтня 2021 р. Зокрема, Україна одержала підтримку з боку ЄС щодо «зеленого» переходу, у т. ч.

¹ Україна та Угода про Асоціацію: моніторинг виконання 2014 – перша половина 2021 року / ГО «Український центр європейської політики»; Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні. Київ, 2021. 276 с. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/zvit_ucep_ukr_final.pdf

² Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 рік / Україна – Європа : євроінтеграційний портал. Київ, 2022. 86 с. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/euua_report_2021_ukr-2.pdf

й стосовно розроблення політики вуглецевого ціноутворення у контексті СВАМ.

Потенційні ризики від упровадження СВАМ для українського експорту та залежних галузей економіки оцінено приблизно в 2,9 млрд дол. США щорічно; чутливими товарами промисловості є чорні метали, добрива, цемент, алюміній³. З огляду на це подальше ведення діалогу вимагає від української сторони відстоювання національних інтересів у частині недопущення появи нових бар'єрів у торгівлі, зокрема, урахуваючи необхідність повоєнної відбудови країни, йдеться про відтермінування впровадження механізму СВАМ для України, а також досягнення домовленостей щодо фінансової підтримки кліматичної трансформації економіки фондами ЄС.

За цим же напрямом УА здійснюються заходи щодо *впровадження механізмів у сфері промислового забруднення*. Так, прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення» від 22 травня 2019 р. № 402-р; розроблено та внесено до Верховної Ради України проекти Законів України «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів» (реєстр. № 6477 від 28 грудня 2021 р.), «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення» (реєстр. № 6004 від 07 вересня 2021 р.), «Про запобігання, зменшення та контроль забруднення, що виникає в результаті промислової діяльності» (реєстр. № 6004-1 від 07 вересня 2021 р.).

«Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі» – ЄС став основним зовнішньоторговельним партнером України: на його частку в 2021 р. припадало 39 % експорту товарів (у 2015 р. – 34 %). Досягнуто прогресу, зокрема, в адаптації якості харчових продуктів до європейських стандартів та вимог, розширенні кола експортерів і товарної номенклатури продукції, диверсифікації ринків збуту.

Довідково. Зростає кількість підприємств – виробників продукції тваринного походження, умови виробництва на яких відповідають вимогам ЄС. Якщо в 2014 р. 185 українських підприємств мали право експорту власної продукції до ЄС, то в 2019 р. таких підприємств було вже 319, у 2020 р. – 362, станом на 01 грудня 2021 р. – 380 (162 підприємства – виробники продукції для споживання, 218 підприємств – виробники нехарчової продукції). З початку застосування поглибленої і всеохопної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) видано 538 500 сертифікатів EUR.1 (станом на кінець 2021 р.) для експорту товарів до країн – членів ЄС. Збільшується кількість орієнтованих на ЄС експортерів, які отримали статус уповноваженого експортера та можуть постачати товари до ЄС без оформлення сертифіката EUR.1⁴.

³ Білозерова Л. Як СВАМ впливатиме на український експорт / Українська енергетика. 2021. 14 груд. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/yak-svam-vplyvatyme-na-ukrainskyi-ekspor>

⁴ Україна та Угода про Асоціацію: моніторинг виконання 2014 – перша половина 2021 року / ГО «Український центр європейської політики»; Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні. Київ, 2021. 276 с. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/zvit_ucep_ukr_final.pdf

Діяльності українських експортерів, котру вони мають можливості провадити відповідно до УА, сприяє набуття чинності 04 червня 2022 р. Регламенту Європарламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові (до 05 червня 2023 р.) заходи з лібералізації торгівлі. Цей документ передбачає скасування мит для промислової продукції з України, призупинення всіх антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України та застосування глобальних захисних заходів щодо українських товарів.

Утім, український експорт товарів до ЄС залишається недостатньо диверсифікованим. Зокрема, у 2014–2020 рр. збільшилася залежність від окремих позицій: зерно, олія, залізна руда, металопрокат та електрокабелі для автомобілів⁵. Тому нині на порядку денному – питання, що стосуються не лише збільшення обсягів українського експорту до ЄС, а й покращення його товарної структури. У цьому контексті 6 липня 2022 р. відбулося П'яте засідання Діалогу Україна – ЄС високого рівня з горизонтальних питань та окремих секторів промисловості, на якому обговорювалися перспективи створення ланцюгів доданої вартості, у т. ч. можливості спільних кроків за сприяння Єврокомісії⁶.

Те, що Україна набула статусу кандидата у члени ЄС, відкриває значні перспективи для української промисловості. Вони пов'язані із використанням можливостей щодо залучення іноземних інвестицій та трансферу технологій, а також із участю нашої країни в різноманітних програмах розвитку ЄС. Зокрема, йдеться про такі перспективи:

- *доступ до фінансових інструментів ЄС.* З 2007 р. ЄС запровадив єдиний передвступний інструмент фінансової допомоги (Instrument for Pre-Accession Assistance, IPA), спрямований на підтримку реформ у спосіб надання фінансової та технічної допомоги. Загальна сума видатків чинної версії цього інструменту – IPA III – становить близько 14,2 млрд євро. Пріоритетними напрямками фінансування за цією програмою є, наприклад, економічне зростання з наголосом на малому та середньому підприємстві. Крім того, Україна може отримати доступ до індивідуальних програм та проектів фінансової підтримки ЄС;

- *залучення іноземних інвестицій в економіку України на її відбудову* (також у вигляді грантів, технічної допомоги). Варто зазначити, що Україна може розраховувати на масштабні інвестиції лише після закінчення бойових дій. Акумулюючи кошти для відновлення України через спеціальний Трастовий фонд солідарності, ЄС ставитиметься до таких інвестицій як до вкладень у фінансування

⁵ Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015–2020 / Україна – Європа : євроінтеграційний портал. Київ, 2021. 181 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final.pdf>

⁶ Відбулось засідання промдіалогу Україна – ЄС високого рівня. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=980606d4-2fb2-4c9a-9b62-e548844382f2&title=VidbulosZasidanniaPromdialoguUkrainasVisokogoRivnia>

потенційного майбутнього члена ЄС. Обсяги інвестування залежатимуть від прогресу України в реформуванні законодавства та виконанні політичних умов, необхідних для входження до складу ЄС⁷. При цьому розбудова промисловості має відбуватися з урахуванням принципів «зеленої» економіки, що передбачає відновлення зруйнованих підприємств із запровадженням на них вищих рівнів продуктивності праці, енергоефективності та кліматичної нейтральності, більшим обсягом виробленої продукції;

- *пришвидшення реформ у всіх сферах, у т. ч. стимулювання структурних зрушень у промисловості.* Доступ української продукції на європейські ринки залишається ускладненим через наявність нетарифних бар'єрів. Оскільки через технологічно застарілу виробничу базу Україна практично позбавлена можливості повномасштабного входження на ринок ЄС, вітчизняні виробничі фонди потребують кардинального оновлення на новій техніко-технологічній основі. Структурні показники співпраці України з ЄС у галузі торгівлі засвідчують середньо- та низькотехнологічну спеціалізацію експортних поставок. Це актуалізує необхідність розширення виробництва конкурентоспроможної продукції вищих переділів. Інтерес України – у посиленні коопераційних зв'язків з ЄС, адже наша держава має всі можливості для взаємовигідного партнерства у промисловості завдяки збереженню значного науково-технічного потенціалу для забезпечення розвитку високотехнологічних виробництв із високою часткою доданої вартості.

---

⁷ Що дає Україні статус кандидата у члени Європейського Союзу. *Галичина*. 2022. 24 черв. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/shho-daye-ukrayini-status-kandidata-u-chleni-yevropeyskogo-soyuzu/>